

Na osnovu člana 4.8. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 7. i 9. Pravilnika o tarifnom postupku ("Službeni glasnik BiH", broj 44/05), rješavajući po zahtjevu Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, broj 50/20 od 26. oktobra 2020. godine, na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 29. decembra 2020. godine, donijeta je

ODLUKA

O TARIFAMA ZA SISTEMSKU I POMOĆNE USLUGE

Član 1.

(Predmet)

Ovom Odlukom utvrđuje se tarifa za sistemsku uslugu i tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema Bosne i Hercegovine.

Član 2.

(Sistemska usluga)

- (1) Određuje se finansijski obim sistemske usluge u 2021. godini u iznosu od 53.011.207 KM i utvrđuje tarifa za sistemsku uslugu u iznosu od 0,4789 feninga/kWh.
- (2) Sredstva prikupljena po osnovu tarife za sistemsku uslugu koriste se isključivo za tržišnu nabavku rezerve kapaciteta sekundarne i tercijarne regulacije, kao i nabavku električne energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu i kompenzacije neželjenih odstupanja prema susjednim regulacijskim područjima.

Član 3.

(Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju sa mreže prijenosa utvrđuje se u iznosu od nula (0) feninga/kvarh.

Član 4.

(Obračun odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda)

Vrijednosti odstupanja balansno odgovornih strana od dnevnog rasporeda obračunavaju se na satnom nivou. Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) obračunava odstupanja u energetske i finansijske smislu u skladu sa Tržišnim pravilima ("Službeni glasnik BiH", broj 48/15) i odgovarajućim procedurama.

Član 5.

(Obračun i fakturiranje pomoćnih i sistemske usluge)

- (1) NOS BiH izrađuje obračun pomoćnih i sistemske usluge u skladu sa Tržišnim pravilima i odgovarajućim procedurama, na osnovu kojeg se vrši fakturiranje i plaćanje usluga.
- (2) Obračun iz stava (1) ovog člana se dostavlja pružaocima pomoćnih usluga, snabdjevačima kupaca priključenih na prijenosni sistem, operatorima distributivnih sistema u BiH i DERK-u. U obračunu se navode finansijske i energetske pozicije NOS-a BiH i tržišnih subjekata.
- (3) U cilju izrade tačnog obračuna, operatori distributivnog sistema dužni su NOS-u BiH pravovremeno dostavljati sve potrebne podatke i informacije.

Član 6.
(Završne odredbe)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. januara 2021. godine.

Dispozitiv Odluke se objavljuje u “Službenom glasniku BiH”, službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Obrazloženje

Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: NOS BiH) je jedan od reguliranih subjekata u elektroenergetskom sektoru i ima zadatak da upravlja radom prijenosnog sistema u Bosni i Hercegovini. Nadležnosti i funkcije NOS-a BiH su definirane Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i Zakonom o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04).

NOS BiH je vlasnik licence za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema, u skladu sa odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), broj 05-28-12-17-19/19 od 27. juna 2019. godine (“Službeni glasnik BiH”, broj 45/19). Tarifa za rad nezavisnog operatora sistema je, prema članu 21. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge – Prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH”, br. 93/11, 61/14 i 95/16 – u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija), namijenjena za pokrivanje troškova rada NOS-a BiH koji nastaju obavljanjem djelatnosti propisanih čl. 2. i 7. Zakona o osnivanju Nezavisnog operatora sistema za prijenosni sistem u Bosni i Hercegovini.

Tarifa se, shodno članu 22. Tarifne metodologije, utvrđuje na osnovu troškova za obavljanje regulirane djelatnosti i fizičkog obima usluga u okviru te djelatnosti. Troškovi za obavljanje regulirane djelatnosti i fizički obim usluga koji pruža regulirani subjekt utvrđuju se na osnovu podataka sadržanih u zahtjevu za odobrenje tarife. Kod utvrđivanja tarifa DERK može koristiti i dodatne podatke za koje smatra da su potrebni.

Razmatranje zahtjeva za tarife kroz postupak odobravanja tarifa u najvećoj mogućoj mjeri mora ispoštovati osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način. Podnosilac zahtjeva za odobrenje tarife dužan je dokazati da predložena tarifa ispunjava zahtjeve iz zakona BiH i pravila i propisa DERK-a.

Postupak određivanja tarifa za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge pokrenut je po zahtjevu NOS-a BiH, broj 50/20 od 26. oktobra 2020. godine (zaprimljen 28. oktobra 2020. godine pod brojem 04-28-5-357-1/20).

U podnesenom zahtjevu, NOS BiH nije naveo zahtijevani iznos tarife za sistemsku uslugu, a tokom tarifnog postupka je dostavio podatke o cijenama po pojedinim pomoćnim uslugama koje su postignute na tenderu, odnosno aukcijama za 2021. godinu koje su održane u prvoj polovini decembra 2020. godine.

Zahtjev sadrži i planirani fizički obim usluga na prijenosnoj mreži za 2021. godinu, koji se naslanja na podatke iz Bilansa električne energije na mreži prijenosa BiH za 2021. godinu (zaprimljen u DERK-u 30. novembra 2020. godine pod brojem 04-28-5-357-30/20) prema kome planirana isporuka električne energije iz prijenosnog sistema u 2021. godini iznosi 10.281.712.413 kWh, dok planirana proizvodnja na prijenosnoj mreži iznosi 15.728.166.713 kWh.

Nakon pregleda dokumentacije, potpunost zahtjeva NOS-a BiH je potvrđena Zaključkom DERK-a o pokretanju postupka određivanja tarife za rad nezavisnog operatora sistema i tarifa za sistemsku i pomoćne usluge, broj 04-28-5-357-2/20 od 11. novembra 2020. godine, o čemu je NOS BiH obaviješten dopisom broj 04-28-5-357-3/20 od 11. novembra 2020. godine, pa se u nastavku tarifnog postupka moglo pristupiti ocjeni svih podnijetih dokaza, uz pridržaj prava DERK-a da traži dodatne podatke i informacije kada je to smatrao potrebnim.

Zahtjev NOS-a BiH je rješavan uz provođenje formalne javne rasprave, u skladu sa Pravilnikom o javnim raspravama ("Službeni glasnik BiH", broj 38/05), prema čijoj je odredbi člana 45. DERK kratkom obaviješću u dnevnim novinama i na svojoj internet stranici upoznao javnost sa sažetkom podnijetog zahtjeva i mogućnošću zainteresiranih lica da se neposredno upoznaju sa zahtjevom i upute pisane komentare u vezi sa predmetom tarifnog postupka, pri čemu je cjelokupna dokumentacija tarifnog zahtjeva objavljena na internet stranici DERK-a. Obaviješću za javnost su pozvana i lica zainteresirana da u postupku formalne javne rasprave učestvuju kao umješači i da prethodno pisanim putem dokažu svoj interes, te je najavljeno održavanje formalne javne rasprave o zahtjevu.

Nakon dostavljanja zahtjeva za sticanje statusa umješača, kako bi saslušao svjedočenja o njihovim pozicijama i interesima, DERK je Zaključkom broj 04-28-5-357-14/20 od 19. novembra 2020. godine status umješača u tarifnom postupku dodijelio sljedećim subjektima: MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće a.d. Trebinje, JP "Elektroprivreda Bosne i Hercegovine" d.d. Sarajevo, JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar i "B.S.I." d.o.o. Jajce.

Niti jedan od četiri navedena umješača nije koristio pravo da u prostorijama DERK-a izvrši neposredan uvid u cjelokupnu dokumentaciju zahtjeva za tarife.

Pripremna rasprava o podnijetom tarifnom zahtjevu NOS-a BiH održana je 26. novembra 2020. godine putem internet komunikacijske platforme zbog pandemije bolesti Covid-19. Na pripremljenoj raspravi je utvrđena lista pitanja koja će biti predmetom rasprave (ukupno 63 pitanja) i definiran tok formalne javne rasprave. Na formalnoj javnoj raspravi, koja je također putem internet komunikacijske platforme održana 2. decembra 2020. godine, strane u postupku su prezentirale svoje dokaze kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice. Obradeno je svako od pitanja, na način da su pitanja grupirana u 17 tematskih cjelina, i to sukcesivno odgovorom podnosioca zahtjeva i komentarima na iste od strane umješača i voditelja postupka.

Izvještaj voditelja postupka opisuje tok postupka, ponuđene dokaze i utvrđene činjenice, relevantne pravne odredbe i preporuku članovima Komisije (u daljnjem tekstu: Komisija) i dostavljen je podnosiocu zahtjeva, te umješačima kojima je takav status DERK pravovaljano dodijelio. Analiza troškova i prihoda, koja je izložena u Izvještaju voditelja postupka, potvrđuje, odbija ili prilagođava pojedinačne stavke, veličine ili metode korištene za pripremu prijedloga tarife, u skladu sa diskrecijskim pravima DERK-a u tarifnom postupku.

Komisija konstatira da je Izvještaj voditelja postupka pružio razumnu osnovu da na predočenim podacima, argumentima i pojašnjenjima, te komentarima NOS-a BiH datim na prijedlog ovog Izvještaja, nakon što ih je pažljivo razmotrila i procijenila, Komisija donese svoju konačnu odluku o tarifama za sistemsku i pomoćne usluge. U vezi sa predmetom ove odluke umješač MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće a.d. Trebinje je imao komentare i primjedbe na Izvještaj voditelja postupka u dijelu koji se odnosi na sistemsku, odnosno pomoćne usluge.

U komentarima MH "Elektroprivreda Republike Srpske" Matično preduzeće a.d. Trebinje ističe se problematika koja se odnosi na rad balansnog tržišta i nabavku pomoćnih usluga. Konkretno, postavljeno je pitanje koliko na iznos gubitaka u prijenosnom sistemu utiče tranzit

električne energije, a koliko domaća potrošnja, te je razmatran način (strategija) nabavke energije za pokrivanje gubitaka u cilju postizanja niže cijene na tenderu, odnosno aukcijama. Uz to je izražena potreba rješavanja previsokih napona u prijenosnom sistemu i nalaženje načina da se stimulira rad proizvođača, naročito termoelektrana, u kapacitivnom režimu rada, kroz odgovarajuću valorizaciju pomoćne usluge regulacija napona.

NOS BiH, u dostavljenim komentarima na Izvještaj voditelja postupka, ističe da se značajnije povećanje troškova koje bi za krajnje korisnike izazvalo povećanje tarife za rad nezavisnog operatora sistema, može u značajnoj mjeri kompenzirati umanjnjem tarife za sistemsku uslugu, koje je i predložio voditelj postupka.

Pri donošenju odluke u postupku određivanja tarifa za sistemsku i pomoćne usluge, Komisija usmjerava svoja razmatranja na sve elemente u troškovnoj strukturi koje je isticao podnosilac zahtjeva, analizu troškova i prihoda izloženu u Izvještaju voditelja postupka, kao i komentare podnosioca zahtjeva i umješāča podnesene tokom cijelog postupka, te cjelovitom opservacijom odlučuje o podnijetom zahtjevu. Tragom takve obaveze, Komisija izlaže svoja sljedeća stanovišta:

Rezultati nabavke pomoćnih usluga za 2021. godinu pokazuju da je nakon rasta cijena koji je zabilježen u 2018. i 2019. godini, te nakon manjeg pada u 2020. godini, u 2021. godini nastavljen trend smanjenja cijena pomoćnih usluga na tržištu. Ovakav razvoj je bio očekivan, uzimajući u obzir da se kretanja sa veleprodajnog tržišta zakonomjerno reflektiraju na balansno tržište.

Ukupni planirani troškovi nabavke pomoćnih usluga za 2021. godinu iznose 53.011.207,12 KM. Ovi troškovi nabavke po uslugama i mjesecima prikazani su u sljedećoj tabeli (KM):

Mjesec	Sekundarna regulacijska rezerva u vršnom i nevršnom periodu	Tercijarna regulacijska rezerva nagore	Tercijarna regulacijska rezerva nadolje	Gubici energije u prijenosnom sistemu
januar	1.239.420	374.187	72.503	3.866.610
februar	1.045.005	337.976	65.486	2.859.220
mart	1.098.687	373.685	72.405	2.515.860
april	989.116	362.117	70.164	2.134.400
maj	918.976	374.931	76.104	2.103.420
juni	933.088	388.656	73.649	2.168.100
juli	921.360	684.740	76.104	2.997.810
august	858.485	473.511	76.104	3.044.860
septembar	900.270	473.803	73.649	2.872.010
oktobar	1.078.373	382.550	76.206	3.220.620
novembar	1.092.002	369.173	70.164	3.277.400
decembar	1.239.420	376.345	72.503	3.789.980
Ukupno	12.314.202	4.971.674	875.041	34.850.290

Proračun tarife se zasniva na ponudama i rezultatima iz završenih tenderskih procedura NOS-a BiH za 2021. godinu, kao i na kretanju prihoda i troškova u periodu januar 2016. – decembar 2020. godine, koji je iskazan kroz saldo usluga, prema sljedećoj tabeli:

1.	Sekundarna regulacijska rezerva (KM)	12.314.202
2.	Tercijarna regulacijska rezerva nagore (KM)	4.971.674
3.	Tercijarna regulacijska rezerva nadolje (KM)	875.041
4.	Ukupan iznos za sekundarnu i tercijarnu regulacijsku rezervu u 2021. godini (KM) 1+2+3	18.160.917
5.	Ukupan iznos za gubitke u prijenosnom sistemu u 2021. godini (KM)	34.850.290
6.	Ukupno planirani troškovi u 2021. godini (KM) 4+5	53.011.207
7.	Saldo usluga u 2016. godini (KM)	9.532.807
8.	Saldo usluga u 2017. godini (KM)	4.826.023
9.	Saldo usluga u 2018. godini (KM)	-10.021.408
10.	Saldo usluga u 2019. godini (KM)	-774.047
11.	Saldo usluga u 2020. godini, sa procjenom za decembar (KM)	6.000.000
12.	Saldo usluga iz prethodnog perioda (KM) 7+8+9+10+11	9.563.375
13.	Prihodi po osnovu salda debalansa i balansne energije (KM)	6.500.000
14.	Ukupno za izračun tarife za sistemsku uslugu (KM) 6-12-13	36.947.832
15.	Energija (kWh)	10.372.412.413
16.	Tarifa za sistemsku uslugu (fening/kWh)	0,3562

Prema proračunu iz prethodne tabele primjenom tarife za sistemsku uslugu od 0,3562 feninga/kWh akumulirani višak prihoda nad rashodima bi se sveo na nula (0) KM do kraja 2021. godine. Uzimajući u obzir da je iznos sredstava na računu pomoćnih usluga manji za 3,1 miliona KM zbog nenaplaćenog duga "Aluminij" d.d. Mostar, da je zbog zakonskih okolnosti iznos od oko 1 milion KM u kontinuitetu dislociran na račun Uprave za indirektno oporezivanje, te poštujući princip obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u balansnom mehanizmu, tarifa za sistemsku uslugu se podešava na iznos 0,4789 feninga/kWh. Time se tarifa za sistemsku uslugu smanjuje 7,7%, a pozitivan finansijski efekat za elektroenergetske subjekte koji plaćaju ovu tarifu iznosi 4.138.593 KM na godišnjem nivou.

Kako prihodi i rashodi zavise od velikog broja faktora, kao što su potrošnja električne energije, odnosno preuzimanje energije iz prijenosnog sistema, fizički obim gubitaka u prijenosnom sistemu, obim pružanja pomoćnih usluga u odnosu na planirani, cijena energije regulacije i njenog angažiranja, cijena i obim debalansa, to će se kontinuirano pratiti primjena tarife, kretanje prihoda i rashoda, kao i prilike na balansnom tržištu električne energije, te u odgovarajućem trenutku pristupiti podešavanju tarife za sistemsku uslugu.

Imajući u vidu da problem suficita reaktivne snage dovodi do previsokih naponskih vrijednosti u prijenosnom sistemu, a posebno u 220 kV i 400 kV mreži, da značajnim smanjenjem preuzimanja električne energije kupca "Aluminij" d.d. Mostar ovaj problem postaje još izraženiji, te da u prethodnom periodu nisu realizirane potrebne investicije u odgovarajuću infrastrukturu (prigušnice) kojim bi se problem postojećeg suficita reaktivne snage i energije u prijenosnom sistemu riješio, Komisija smatra da naplata prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sistema nije opravdana. Naime, korisnici koji u ovakvim prilikama preuzimaju reaktivnu energiju, zapravo pomažu rad elektroenergetskog sistema, te Komisija određuje da tarifa za prekomjerno preuzetu reaktivnu energiju iz prijenosnog sistema iznosi nula (0) feninga/kvarh, s obavezom da pažljivo prati njenu primjenu i istu po potrebi podešava.

S obzirom na činjenicu da je balansno tržište u Bosni i Hercegovini jedno od rijetkih funkcionalnih tržišta u regiji jugoistočne Evrope, i da kretanja na regionalom veleprodajnom tržištu pokazuju značajan utjecaj na njegov rad i cijene usluga, to će DERK kontinuirano pratiti primjenu ove Odluke i pravila koja reguliraju ovu oblast.

Shodno članu 14. Pravilnika o tarifnom postupku, podnosilac zahtjeva kao regulirani subjekt ima obavezu osigurati pristup javnosti zvanično odobrenim tarifama, tako da odlukom odobrene tarife budu na raspolaganju javnosti u njegovom glavnom uredu tokom radnih dana i objavljene na njegovoj internet stranici.

U skladu sa članom 9.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini, protiv ove Odluke može se pokrenuti postupak pred Sudom Bosne i Hercegovine podnošenjem tužbe u roku od 60 dana od dana prijema.

Broj: 04-28-5-357-43/20
29. decembra 2020. godine
Tuzla

Predsjedavajući Komisije
Nikola Pejić